

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Eğitiminde Etkinlik Çizelgelerinin Kullanılması: Sistematik Bir Gözden Geçirme

Araştırma Makalesi/ Research Article

 Rukiye ARSLAN, Batman Üniversitesi
 Raziye PEKŞEN AKÇA, Kayseri Üniversitesi

Öz

Bu çalışmada, Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri konusunda yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel nitelikte olan çalışmada, genel tarama modellerinden tekil tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada herhangi bir zaman sınırlamasına gidilmeden 2022 yılına kadar yapılan çalışmaların tamamı ele alınmıştır. Çalışmanın verilerinin toplanması amacıyla Ulusal Tez Merkezi veri tabanından “otizm”, “otizm spektrum bozukluğu” ve “etkinlik çizelgeleri” gibi anahtar kelimeler kullanılarak tarama yapılmış, çalışmanın dahil edilme kriterlerini taşıyan toplam 8 lisansüstü tez çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma OSB’li olan çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerin türlerine, araştırma modellerine, katılımcıların seçimine, yapılan uygulamalara, kazandırılması hedeflenen becerilere ve tezlerin sonuçlarına göre incelenmiştir. Çalışmanın verilerinin analizinde doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Sonuç olarak; OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin tüm tez çalışmalarında OSB’li çocuklara kazandırılması amaçlanan hedef becerileri kazandırmada etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Otizm,
otizm spektrum bozukluğu,
etkinlik çizelgeleri.

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 08.04.2022

Kabul Tarihi 26.06.2022

E-Yayın Tarihi:

30.06.2022

Using Activity Charts In The Education Of Children With Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review

Abstract

In this study, it is aimed to examine the postgraduate theses in the field of activity charts used in the education of children with Autism Spectrum Disorder (ASD) in Turkey. In the descriptive study, the single model, one of the general survey models, was used. In the study, all of the studies carried out until 2022 were discussed without any time limit. In order to collect the data of the study, a total of 8 postgraduate theses meeting the inclusion criteria of the study were included in the study, using keywords such as "autism", "autism spectrum disorder" and "activity schedules" from the database of the National Thesis Center. The study was examined according to the types of postgraduate theses, research models, the selection of participants, the practices, the skills aimed to be gained, and the results of the theses, in which the activity schedules used in the education of children with ASD were examined. Document analysis technique was used in the analysis of the data of the study. As a result; It is seen that the activity schedules used in the education of children with ASD are effective in gaining the target skills intended to be acquired by children with ASD in all thesis studies

Keywords

Autism
autism spectrum disorder,
activity charts.

Article Info

Received: 04.08.2022

Accepted: 06.26.2022

Online Published:

06.30.2022

Atıf (How to cite)

Arslan, R. ve Pekşen Akça, R. (2022). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Eğitiminde Etkinlik Çizelgelerinin Kullanılması: Sistematik Bir Gözden Geçirme. Çocuk ve Gelişim Dergisi, 5(9), 58-66.

Sorumlu Yazar: Rukiye Arslan, rukiye.arslan@batman.edu.tr

Giriş

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal etkileşim ve iletişim becerilerini etkileyen, iletişim ve davranışta ömür boyu bozulmaya neden olan nörogelişimsel bir bozukluktur. OSB'den kaynaklanan sorunlar kişiden kişiye değişmekte ve birbirinden farklı şiddetlerde ortaya çıkabilmektedir (Michalek vd., 2020; Posey vd., 2008). Bu duruma kesin olarak neyin neden olduğu henüz tam olarak bilinmemekle birlikte, bu bireylerde görülen bazı ortak özellikler tanı koyma kriterlerindedir. Bu özellikler, başta sosyal becerilerde yaşanan sınırlılıklar olmak üzere; sınırlı ilgi alanı, tekrarlayan davranışlar, duyuşal uyaranlara karşı aşırı hassasiyet ya da ilgisizlik, göz teması kuramama ve aynılıkta ısrar olarak sıralanabilmektedir (Arslan ve Sağlam, 2021a; Kasilingam vd., 2021).

Çocukluk döneminde en fazla görülen nörogelişimsel bozukluklardan olan ve günümüzde dünya genelindeki nüfusun yaklaşık olarak %1'ini etkilediği tahmin edilen OSB'nin, yaygınlığı gün geçtikçe artmaktadır. Bir başka tahmine göre ise son 20 yılda OSB'li birey sayısında belirgin derecede artış gözlenmekle birlikte, mevcut yaygınlık tahminleri her 68 kişiden 1'inin OSB'li olduğu yönündedir (Olsson vd., 2016; Zwaigenbaum ve Penner, 2018; Radley vd., 2020).

Otizm spektrum bozukluğuna sahip olan her çocuğun kendine özgü ihtiyaçları vardır. Çünkü her OSB'li çocuğun birbirinden değişken özellikleri, farklı derecelerde duyuşal ve algısal güçlükleri vardır. Bu nedenle OSB'li çocukların eğitimine mümkün olan en erken dönemde başlamak çok önemlidir. OSB'li çocukların eğitiminde birbirinden farklı pek çok yaklaşıma başvurulmaktadır. Bu yaklaşımlardan biri de etkinlik çizelgeleridir (Özgür, 2013; Arslan ve Sağlam, 2021b; Fazlıoğlu ve Yurdakul, 2007).

Etkinlik çizelgeleri, bireyin bir dizi etkinliği yerine getirebilmesi için ya da belirli bir etkinliği tamamlamak için fotoğraf veya kelimelerle gerekli basamakları OSB'li çocuğa sunan çizelgelerdir. Bu çizelgeler dosyalar şeklinde hazırlanabileceği gibi, video, ses vb. şekillerde de hazırlanabilmektedir (Tosun, 2019; Akçin, 2017). Etkinlik çizelgeleriyle çocuk dosyayı açmayı, sayfayı çevirmeyi, dosyanın içinde gördüğü fotoğraftaki materyali alıp ondan istenilen etkinliği tamamlama şeklinde bir sıra izlemektedir (Birkan, 2013). Bu çizelgeler sayesinde çocuk, etkinlikler arasında seçim yapabilmeyi, bir etkinlikten diğerine kimsenin desteği olmadan geçebilmeyi, etkinlik sırasına uygun davranmayı, günlük yaşam becerilerini ve toplumsal kurallara uyma becerisi gibi pek çok beceriyi öğrenebilmektedir. Çocuk etkinlik çizelgeleri sayesinde yetişkin desteğine ihtiyaç duymadan bağımsız hareket edip yaşamını sürdürmeyi öğrenmektedir. Ayrıca etkinlik çizelgeleri çocukta bağımsız davranma, seçim yapma ve sosyal etkileşimde bulunma gibi davranışların gelişmesini desteklemektedir (Tosun, 2019; Akçin, 2017; Birkan, 2013).

Çocuğa etkinlik çizelgesinin takibi öğretilirken öncelikle öğretim için hazırlanması gereken araç-gereçler düzenlenir ve ödül olarak kullanılacak pekiştiriciler hazırlanır. Bu noktada dikkat edilecek şey sembol sisteminin çocuğun yakınına yerleştirilmesidir. Daha sonra çocuğa bir başlama yönergesi verilir. Çocuğa “dosyayı aç veya sayfayı çevir, fotoğrafı işaret et” gibi yönergeler verilir. Çocuk yönergeleri yerine getirdikçe ödül olarak çocuğa yiyecek ve semboller verilir. Çocuğun mutlaka sembollerini görmesi sağlanır. Zamanla ipucu verme azaltılır. Böylelikle çocuk etkinlik çizelgeleri sayesinde yetişkin desteğine ihtiyaç duymadan bağımsız hareket edip yaşamını sürdürmeyi öğrenmektedir. Ayrıca etkinlik çizelgeleri çocukta bağımsız

davranma, seçim yapma ve sosyal etkileşimde bulunma gibi davranışların gelişmesini desteklemektedir (Birkan, 2013; Meral, 2018). Bu nedenle bu çalışmada, Türkiye’de OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin “otizm”, “otizm spektrum bozukluğu”, “etkinlik çizelgeleri” anahtar kelimeleri kullanılarak taranması ve yapılan çalışmaların sistematik olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır:

- OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerdeki türleri nelerdir?
- OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerdeki araştırma modelleri nelerdir?
- OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerdeki katılımcıların seçimi nasıldır?
- OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerdeki yapılan uygulamalar nelerdir?
- OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerdeki çocuğa kazandırılmayı hedefleyen beceriler nelerdir?
- OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerin sonuçları nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, Türkiye’de OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri konusunda yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel nitelikte olan çalışmada, genel tarama modelinden tekil tarama modeli kullanılmıştır. Tekil tarama modeli, çalışmaya ait her bir değişkeninin ayrı ayrı ele alındığı bir modeldir (Büyüköztürk vd., 2014).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, OSB’li çocukların eğitiminde etkinlik çizelgelerinin kullanılması ile ilgili Türkiye’de hazırlanmış olan lisansüstü tezlerin tamamı oluşturmaktadır. Çalışmada herhangi bir zaman sınırlamasına gidilmeden 2022 yılına kadar yapılan çalışmaların tamamı ele alınmıştır. “Otizm, Otizm Spektrum Bozukluğu ve Etkinlik Çizelgeleri” anahtar kelimeleri kullanılarak Ulusal Tez Merkezi (YÖK)’nden tarama yapılmış ve tarama sonucunda toplamda 10 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Ancak yapılan inceleme sonucunda 2 çalışmanın araştırmaya dahil edilme kriterlerini taşımadığı belirlenmiş ve bu nedenle bu iki lisansüstü tez çalışmaya dahil edilmemiştir (Çalışmalardan bir tanesi zihinsel engelli çocuklar ile yapıldığı için diğer çalışma ise farklı bir bilim alanında yapıldığı için çalışmaya dahil edilmemiştir.). Çalışmanın örneklemini ise, OSB’li olan çocukların eğitiminde etkinlik çizelgelerinin kullanılmasını konu edinen lisansüstü tezleri derinlemesine ve ayrıntılı bir biçimde incelenme olanağı sunan amaçlı örneklem yöntemidir. Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede amaç evrenin çoğunluğunu özelliklerini yansıtacak şekilde bir örneklem seçmektir (Sümer vd.,

2007: Özen ve Gül, 2007). Çalışmanın örneklem grubu belirlenen ölçütleri taşıyan toplam 8 lisansüstü tezden oluşmaktadır. Çalışmanın genel özetine ilişkin dağılımlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmanın Genel Özetine İlişkin Dağılım Çizelgesi

Tez	Yazar	Tez türü	Araştırma deseni	Katılımcılar	Kullanılan uygulama	Hedef beceri	Sonuç
T1	Meral M, 2018	YL	Tek denekli	OSB’li 2 erkek ve 1 kız çocuk (17 yaş)	Etkinlik çizelgeleri	Telefon aracılığı ile yardım isteme Telefonda sunulan karmaşık yönergeleri yerine getirme	Etkili
T2	Yılmaz Y, 2017	YL	Tek denekli	OSB’li 2 erkek çocuk (6 ve 7 yaş arası)	Tablet, pc, dosya üzerinde yapılan etkinlik çizelgesi	Tişört giyme El yıkama Uçak yapma ve boyama	Etkili
T3	Göç S, 2016	YL	Tek denekli	OSB’li 3 erkek çocuk (15-20 yaş arası), 1 uygulamacı	iPad yoluyla sunulan etkinlik çizelgeleri	Ödev yapma becerisi	Etkili
T4	Gülşen İ, 2019	YL	Tek denekli	OSB’li 3 erkek (8-10 yaş arası)	Etkinlik çizelgeleri Replikli öğretim	Sözel iletişim becerisi kazandırma	Etkili
T5	Dalgın-Eyip Ö, 2011	YL	Tek denekli	OSB’li 1 kız ve 3 erkek çocuk (5 ve 7 yaş arası)	Bilgisayar destekli etkinlik çizelgeleri	Çizelge izleme becerisi, Rol oyun becerisi	Etkili
T6	Çuhadar S, 2008	Dr.	Tek denekli	OSB’li 3 erkek (4 ve 6 yaş arası)	Resimli etkinlik çizelgeleri	Çizelge izleme becerisi, Etkinliği yerine getirme	Etkili
T7	Ünver M, 2019	YL	Tek denekli	OSB’li 2 erkek ve 1 kız (4-8 yaş arası) ve ebeveynleri	Tablet aracılı sunulan etkinlik çizelgeleri	Serbest zaman etkinlikleri	Etkili
T8	Direm Ü, 2019	YL	Tek denekli	OSB’li 7 erkek ve 4 kız (4-17 yaş arası)	Tablet bilgisayarla sunulan etkinlik çizelgeleri	Serbest zaman becerileri	Etkili

Çalışmanın Dâhil Etme ve Dışlama Kriterleri

Araştırmada kapsamına alınacak lisansüstü tezlere dair dahil etme ve dışlama kriterleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Dahil Etme ve Dışlama Kriterleri

Dahil Etme Kriterleri
YÖK tezde yer alan lisansüstü tam metin tezler
OSB’li 0-20 yaş aralığındaki çocuklar, gençler ve onlara bakım verenlerin örneklem grubunu oluşturduğu lisansüstü tezler
Etkinlik çizelgelerini konu alan lisansüstü tezler
Dışlama Kriterleri

OSB'li çocuklar dışındaki farklı engele sahip çocukların eğitiminde etkinlik çizelgelerinin kullanıldığı çalışmalar

Mevcut çalışmaya uygun 1'i doktora tezi (n:1) ve 7'si yüksek lisans tezi (n:7) olmak üzere toplamda 8 teze (n:8) ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verilerinin toplanması amacıyla YÖK tez veri tabanından “otizm”, “otizm spektrum bozukluğu” ve “etkinlik çizelgeleri” gibi anahtar kelimeler kullanılarak tarama yapılmış, çalışmanın dahil edilme kriterlerini taşıyan 1'i doktora tezi ve 7'si yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 8 teze ulaşılmıştır (Meral, 2018; Yılmaz, 2017; Göç, 2016; Gülşen, 2019; Dalgın-Eyüp, 2011; Çuhadar, 2008; Ünver, 2019; Direm, 2019).

Verilerin Analizi

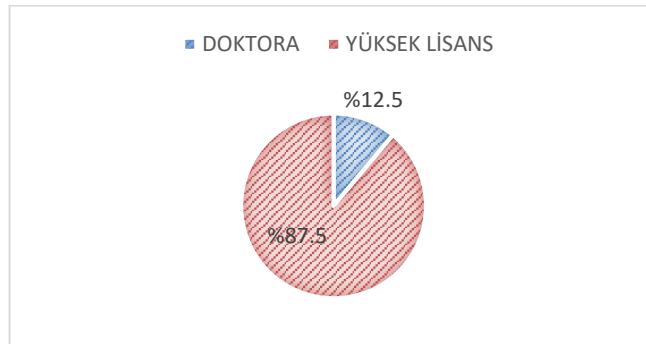
Çalışmanın verilerinin analizinde doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, halihazırda elde var olan kayıt ve belgelerin veri kaynağı olarak kullanılması ve bu kaynakların sistemli bir biçimde analiz edilmesidir (Karadağ, 2009).

Bulgular ve Tartışma

Türkiye’de, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri alanında yapılan lisansüstü tezlerin türleri, araştırma desenleri, katılımcıların seçimi, kullanılan uygulamalar, kazandırılmaya çalışılan hedef beceriler ve sonuçlarının etkisi olmak üzere toplam altı alanda incelenmiştir.

1) OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tez türleri nelerdir?

Türkiye’de, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri alanında yapılan lisansüstü tezlerin türleri incelendiğinde, %87,5’inin yüksek lisans (n=7) ve %12,5’inin ise doktora tezi (n=1) olduğu belirlenmiştir. Nitekim Türkiye’de spor alanında OSB ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği bir çalışmada toplam 34 lisansüstü tez ile çalışmanın yapıldığı ve bunların 25’inin yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. Bu da çalışmamızı destekler niteliktedir (İlkim vd., 2021). Lisansüstü tezlerin türlerine ilişkin görsel Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı

2) OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerdeki araştırma desenleri nelerdir?

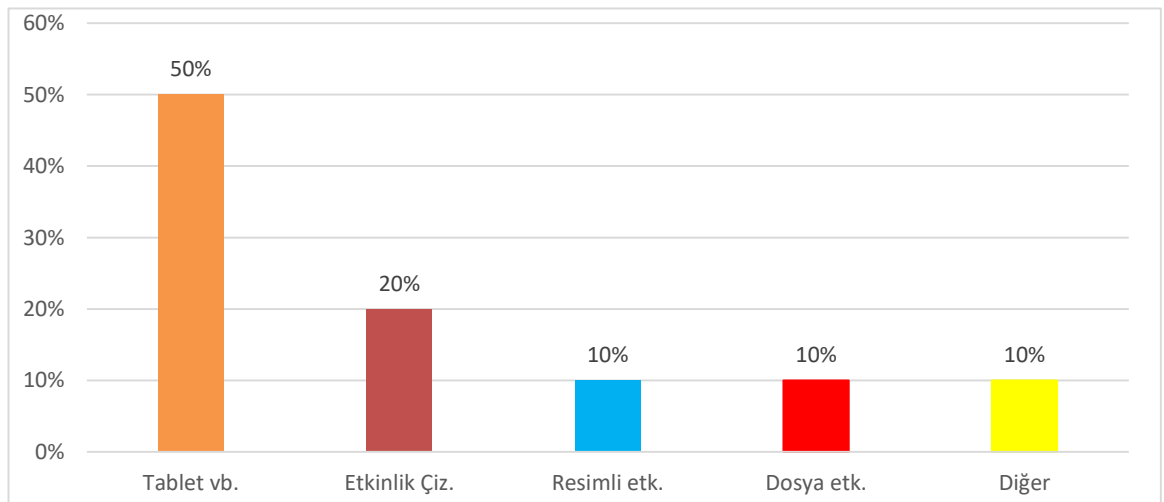
Türkiye’de, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri alanında yapılan lisansüstü tezlerin araştırma modelleri incelendiğinde tezlerin %100’ünün (n=8) tek denekli araştırma deseninde hazırlandığı tespit edilmiştir. Nitekim kaynaştırma eğitimine devam eden OSB’li üç çocuğa fen bilgisi dersi kapsamında deneylerin öğretimi için video destekli bir resimli etkinlik çizelgesi hazırlanmış ve bu çalışmada da araştırma deseni olarak tek denekli araştırma desenin seçildiği belirlenmiştir (Elmacı ve Karaaslan, 2021).

3) OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerdeki katılımcıların seçimi nasıldır?

Türkiye’de, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri alanında yapılan lisansüstü tezlerde yer alan katılımcılar incelendiğinde, bunların %73,5’inin erkek (n=25), %20,7’sinin kız (n=7), %2,9’unun uygulamacı (n=1) ve %2,9’unun ise ebeveynlerin (n=1) oluşturduğu tespit edilmiştir. Arslan ve Sağlam (2021) tarafında, Türkiye’de OSB’li çocuklara sosyal becerilerin öğretiminin konu edinildiği lisansüstü tezlerin incelendiği bir çalışmada, katılımcıların 3’ünün kız ve 17’sinin erkek çocuk olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada 1 farklı engele sahip kız çocuk, 13 normal gelişime sahip çocuk, 3 öğretmen adayı, 2 yetişkin ve 3 ebeveynin de çalışmaya katılımcı olarak dâhil edildiği belirlenmiştir (Arslan ve Sağlam, 2021c).

4) OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerdeki yapılan uygulamalar nelerdir?

Türkiye’de, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri alanında yapılan lisansüstü tezlerde kullanılan uygulamalar incelendiğinde; yapılan uygulamaların %50’sinin tablet, ipad ve bilgisayar aracılı sunulan etkinlik çizelgelerinin olduğu (n=5), % 20’sinde sadece etkinlik çizelgelerinin kullanıldığı (n=2), %10’unda resimli etkinlik çizelgelerinin kullanıldığı (n=1), %10’unda dosya üzerinden yapılan etkinlik çizelgelerinin kullanıldığı (n=1) ve diğer %10’unda ise etkinlik çizelgesi ile beraber replikli öğretimin (n=1) kullanıldığı belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerde yapılan uygulamalara ilişkin görsel Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Lisansüstü tezlerde yapılan uygulamalara göre dağılımı

5) OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerde çocuğa kazandırılmayı hedefleyen beceriler nelerdir?

Türkiye’de, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri alanında yapılan lisansüstü tezlerde kazandırılmaya çalışılan hedef beceriler incelendiğinde; T1’de Meral (2018) etkinlik çizelgelerini kullanarak “telefon aracılığı ile yardım isteme, telefonda sunulan karmaşık yönergeleri yerine getirme”, T2’de Yılmaz (2017) tablet, pc, dosya üzerinde yapılan etkinlik çizelgesi kullanarak “tişört giyme, el yıkama, uçak yapma ve boyama”, T3’de Göç (2016) iPad yoluyla sunulan etkinlik çizelgeleri kullanarak “ödev yapma”, T4’de Gülşen (2019) etkinlik çizelgeleri ve replikli öğretimi kullanarak “sözel iletişim becerisi kazandırma”, T5’de Dalgın-Eyiip (2011) bilgisayar destekli etkinlik çizelgelerini kullanarak “çizelge izleme becerisi, rol oyun becerisi”, T6’da Çuhadar (2008) resimli etkinlik çizelgelerini kullanarak “çizelge izleme becerisi, etkinliği yerine getirme”, T7’de Ünver (2019) tablet aracılı sunulan etkinlik çizelgelerini kullanarak “serbest zaman etkinlikleri” ve T8’de ise Direm (2019) tablet bilgisayarla sunulan etkinlik çizelgelerini kullanarak “serbest zaman çalışmaları” çocuğa kazandırılmaya çalışılan beceriler olduğu belirlenmiştir.

6) OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgelerinin incelendiği lisansüstü tezlerin sonuçları nasıldır?

Türkiye’de, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri alanında yapılan tezlerin sonuçlarına bakıldığında tezlerin tamamında uygulanan çizelgelerin çocukların eğitiminde etkili olduğu belirlenmiştir. Buna göre; T1’de ergenlerin aileleri ve uygulamacılar “telefon aracılığı ile yardım isteme, telefonda sunulan karmaşık yönergeleri yerine getirme” gibi becerilerin öğretiminde etkinlik çizelgelerinin etkili olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. T2’de “tişört giyme, el yıkama, uçak yapma ve boyama” gibi becerilerin öğretiminde tablet bilgisayarla uygulanan etkinlik çizelgelerinin dosya ile yapılan etkinlik çizelgelerine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. T3’de iPad ile “ödev yapma” da etkinlik çizelgelerinin uygulamasına dair çocukların ailelerinde ve öğretmenlerinden görüşler alınmış ve bu görüşlere göre uygulamanın çocuğun ödev yapmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. T4’de “sözel iletişim becerisi kazandırma”, T5’de “çizelge izleme becerisi, rol oyun becerisi”, T6’da “çizelge izleme becerisi, etkinliği yerine getirme”, T7’de “serbest zaman etkinlikleri” ve T8’de ise “serbest zaman çalışmaları” gibi becerilerin kazandırılmasında da etkinlik çizelgelerinin sonuçlarının olumlu yönde olduğuna dair aileler ve uygulamacılar tarafından görüş bildirilmiştir.

Sonuç

Türkiye’de, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri alanında yapılan lisansüstü tezlerin tamamına yakınının yüksek lisans tezi olduğu, araştırma deseninin tamamının tek denekli olarak tasarlanmış olduğu, araştırmanın katılımcılarının yarısından fazlasının erkek olduğu, kullanılan uygulamaların tamamında etkinlik çizelgelerini yer aldığı, katılımcının ihtiyaçları doğrultusunda belirlenen hedeflerin kazandırılmaya çalışıldığı belirlenmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda etkinlik çizelgeleri ile öğretilmesi hedeflenen becerilerin tamamının çocuğa kazandırıldığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan etkinlik çizelgeleri alanında yapılan lisansüstü tezler kapsamında yapılan uygulamaların OSB’li çocuklara kazandırılması amaçlanan hedef becerileri kazandırmada etkili olduğu görülmektedir. Ancak OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan

etkinlik çizelgeleri konusunda yapılan araştırmaların sınırlı olduğu ve bu konuda daha çok araştırmanın yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Akçin, N. (2017). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar, İçinde (s.142-168). *Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi*. Rakap S (Çev. Edt.). Education Exceptional Children, Kirk S, Gallagher J, Coleman MR. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Arslan, R. ve Sağlam, M. (2021a). *Otizimli Çocuklar ve Duyusal Gelişimlerini Desteleyici Alternatif Bir Program*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Arslan, R ve Sağlam, M. (2021b). Investigating the effects of sensory development support program prepared for mothers on sensory and social development of children with autism, *Pakistan Journal of Medical & Health Sciences*, 15 (9), 2624-2629. doi: 10.53350/pjmhs211592624.
- Arslan, R ve Sağlam, M. (2021c). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara sosyal becerilerin öğretimi: sistematik bir gözden geçirme. 3. Pearson Journal International Conference on Social Sciences & Humanities | Kapadokya, Turkey Proceedings Book October 26-27, 133-142.
- Birkan, B. (2013). Etkinlik çizelgeleri: Otizimli çocuklara bağımsızlık, sosyal etkileşim ve seçim yapmayı kazandırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(1): 61-76.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademia.
- Çuhadar, S. (2008). *Resimli Etkinlik ile Sunulan Öğretim Sürecinin Otistik Özellik Gösteren Çocukların Serbest Zaman Becerilerini Öğrenmeleri Üzerindeki Etkililiği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Dalgın-Eyüp, Ö. (2011). *Bilgisayar Destekli Etkinlik Çizelgeleriyle Sunulan Öğretimin Otizm Spektrum Bozukluğu Gösteren Çocukların Çizelge İzleme ve Rol Oyun Becerilerini Öğrenmedeki Etkileri* (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Direm, Ü. (2019). *Tablet Bilgisayar Uygulamalarını Kullanarak Hazırlanmış Etkinlik Çizelgelerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Gösteren Bireylerin Serbest Zaman Becerilerine Etkisinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Elmacı, E ve Karaaslan, Ö. (2021). Kaynaştırma uygulamalarından yararlanan otizm spektrum bozukluğu olan 7. Sınıf öğrencilerine fen bilgisi deneylerinin öğretiminde video destekli resimli etkinlik çizelgesinin etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, 46 (207): 203-230.
- Fazlıoğlu, Y., Yurdakul, M.E. (2007). *Otizim*. İstanbul: Morpa Yayınevi.
- Göç, S. (2016). *İpad Yoluyla Sunulan Etkinlik Çizelgelerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Bağımsız Ödev Yapma Becerileri Üzerindeki Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gülşen, İ. (2019). *Etkinlik Çizelgeleri ve Replikli Öğretim Yoluyla Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sözel İletişim Başlatma Becerisi Kazandırma* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- İlkin, M., Özöğlü, F., Karadağ, H. (2021). Türkiye’de spor alanında yapılan otizm ile ilgili lisansüstü tezlerin içerik analizi (2013-2020). *ROL Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1): 40-49.
- Karadağ, E. (2009). Eğitim Bilimleri Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Tematik Açardan incelemesi. *Abi Evran Üniv. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(3): 75-87.
- Kasilingam, N., Waddington, H., Meer, L.V.D. (2021). Early Intervention for Children with Autism Spectrum Disorder in New Zealand: What Children Get and What Parents Want. *International Journal Of Disability, Development and Education*, 68(4), 521-537. <https://doi.org/10.1080/1034912x.2019.1696949>
- Meral, M. (2018). *Etkinlik Çizelgelerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Ergenlere Telefon Aracılığı ile Yardım İsteme ve Telefonda Sunulan Karşık Yönergeleri Yerine Getirme Becerilerinin Öğretiminde Etkililiği*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Michalek, A.M.P., Phalen, L., Bobzien, J.L., Chen, C.H., Urbano, M., Hartmann, K., Okwara, L., Gorrepati, P., Deutsch, S., Williams, T. (2020). Using a STEM activity to improve social communication interactions in autism spectrum disorder, *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 65(1), 38-47.
- Olsson, N.C., Rautio, D., Asztalos, J., Stoetzer, U., Bölte, S. (2016). Social skills group training in high-functioning autism: A qualitative responder study. *Autism*, 1-16.

- Özen, Y ve Gül, A. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren: Örneklem Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 394-422.
- Özgür, İ. (2013). *Engelli Çocuklar ve Eğitimi Özel Eğitim*. Adana: Karahan Kitapevi.
- Sümer, N., Demirutku, K., Özkan, T. (2007). *Araştırma Teknikleri*. İstanbul: Morpa Yayınevi.
- Posey, D.J., Stigler, K.A., Erickson, C.A., McDougle, C.J. (2008). Antipsychotics in the treatment of autism. *J Clin Invest*, 118 (1): 6-14.
- Radley, K.C., Dart, E.H., Brennan, K.J. (2020). Social skills teaching for individuals with autism spectrum disorder: a systematic review. *Adv Neurodev Disord*, 4, 215-226.
- Tosun, D.G. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eğitimi. İçinde (s.177-198), Melekoğlu MA, Kartal MS (Eds). *Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu*, Ankara: Eğiten Kitap.
- Ünver, M. (2019). *Ailelerin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarına Serbest Zaman Etkinliklerini Gerçekleştirirken Tablet Aracılığıyla Sundukları Etkinlik Çizelgelerinin Etkililiği* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yılmaz, Y. (2017). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Tablet Bilgisayar Yoluyla Sunulan Etkinlik Çizelgesi ile Dosyadan Sunulan Etkinlik Çizelgesinin Etkililiğinin Karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Zwaigenbaum, L., Penner, M. Autism spectrum disorder: advances in diagnosis and evaluation. https://depts.washington.edu/ctu/wordpress/wp-content/uploads/2019/07/Zwaigenbaum-2018_ASD-review.pdf Son Erişim Tarihi Son Erişim Tarihi 08 Nisan 2022.